

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

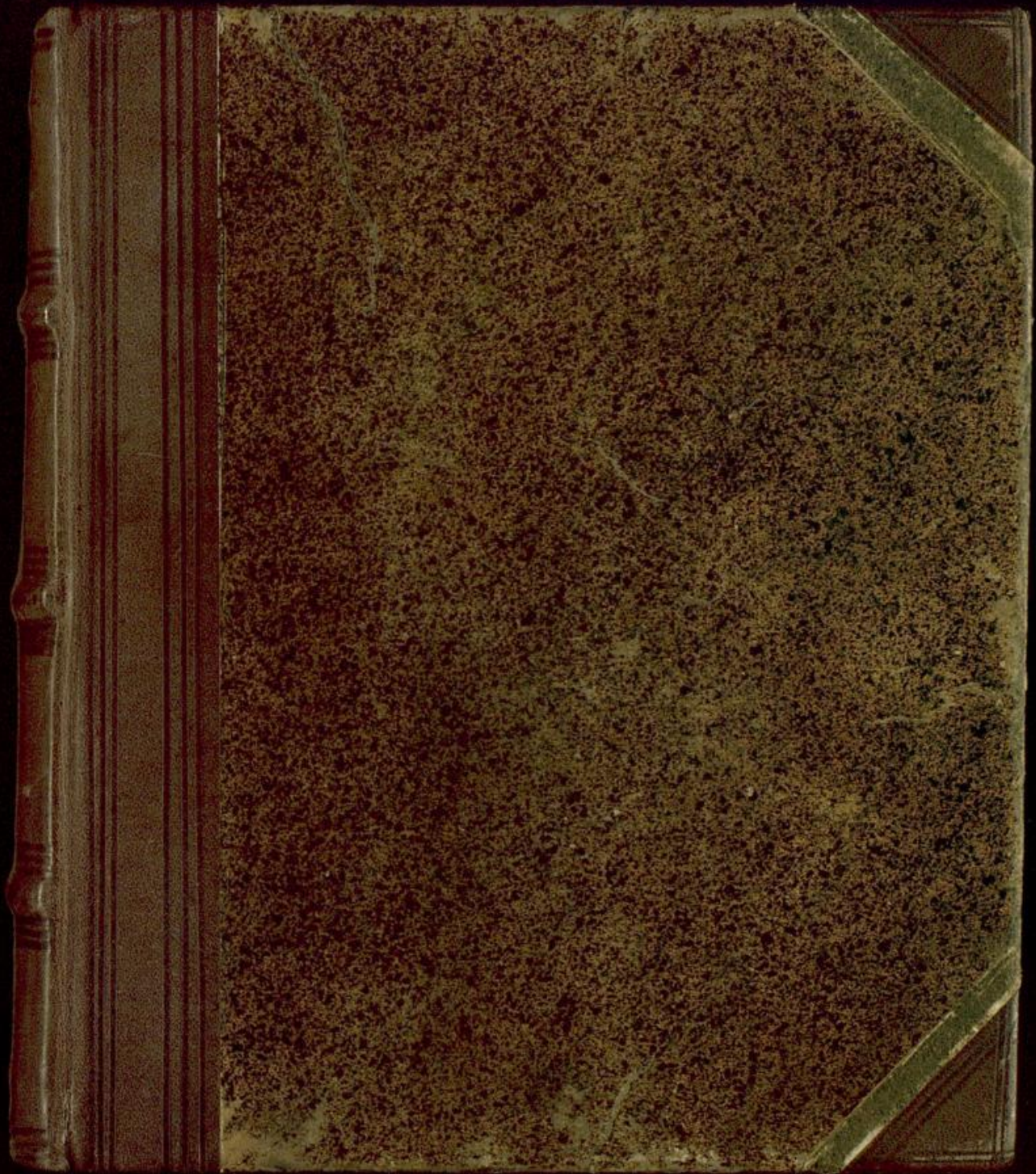
Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Aliquot nomina propria Germanorum ad priscam etymologiam restituta

Luther, Martin

Helmstadii, 1663

[urn:nbn:de:bsz:31-67714](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-67714)

80A 8946 R

Handwritten scribble

KSIFCARNI
KUNST

11.
Rf
ST

af. 39

7/134

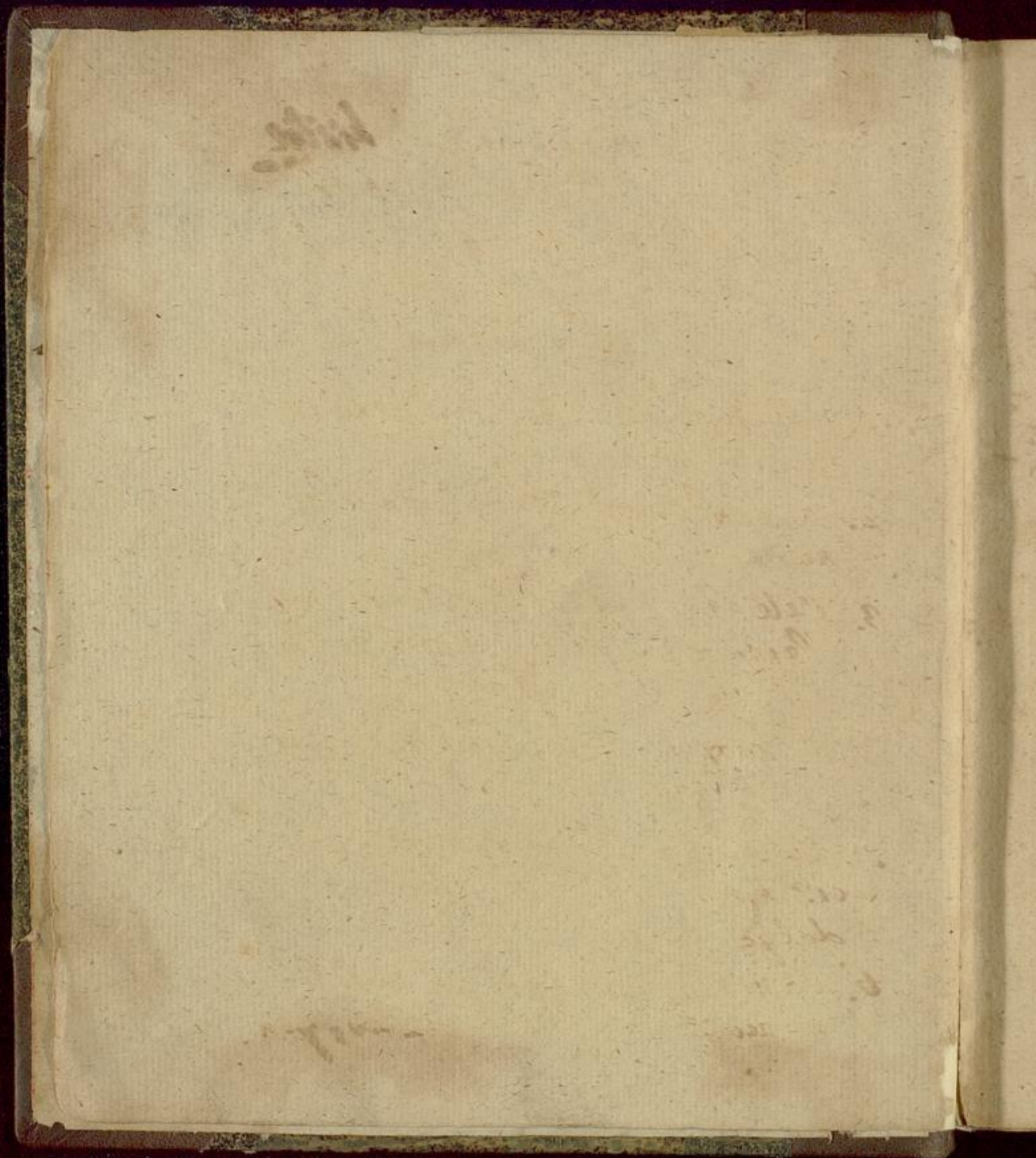
Theol. 535

Histor.

3. 10.
2. 10.

6.

Histor.

Conspectus
Dissertationum ad histo-
riam Lutheri, refor-
mationis, A. S. C. et
Ecclesiae Luther.
spectantium.

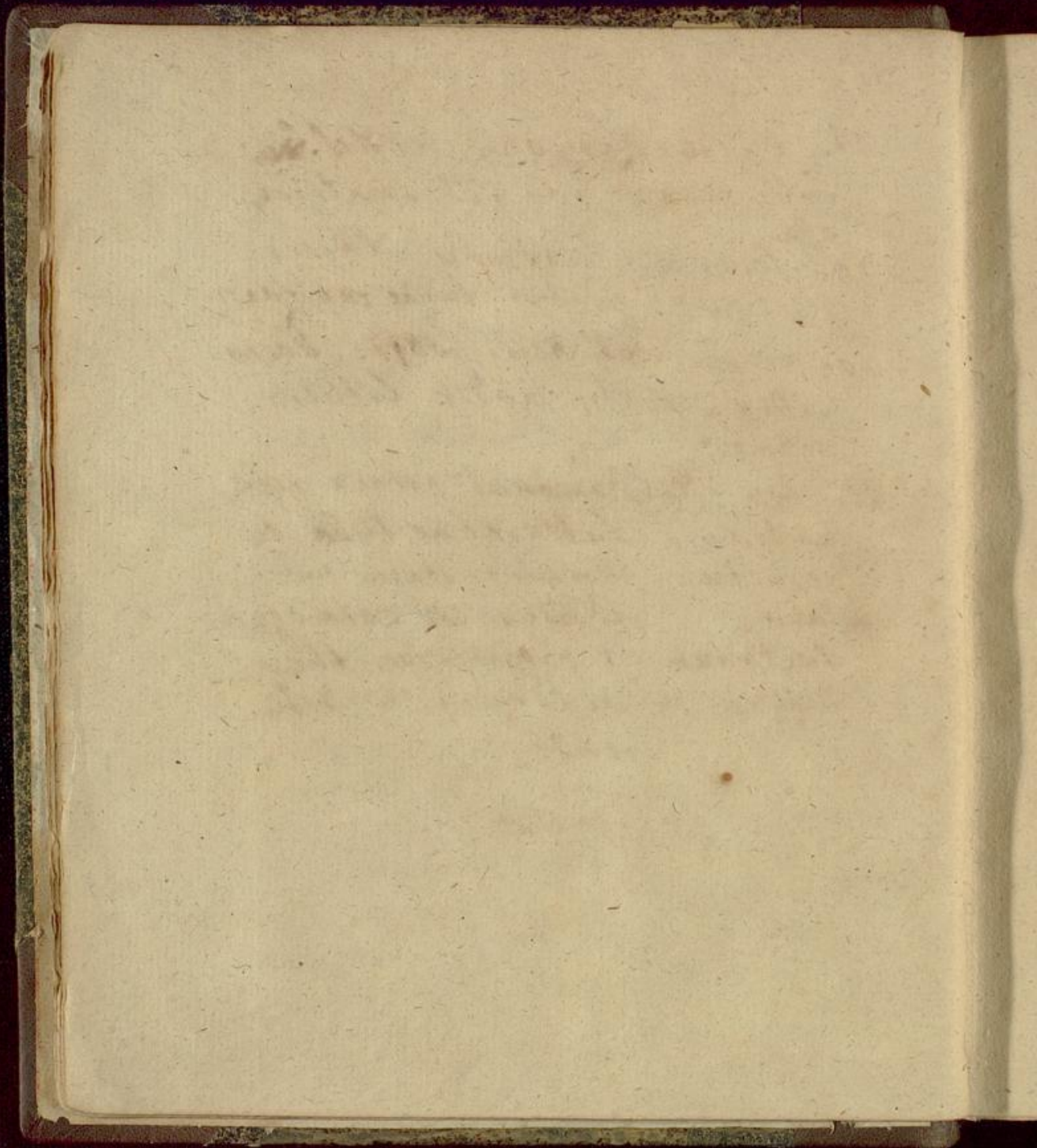
1. M. I. A. W. de Lutheri o-
mnibus in omnibus
2. Dauhawen Memoria Thau-
mannandi Lutheri.
3. Valentini Alberti, de virtute
Henrica, Lutheri, Matthiae Fla-
cii et Jacobi Andreae.
4. Scharfii, Joh. Lutherus re-
formator.
5. C. T. Kangovis editio Pontifi-
cis Rom. Leonis X. litterae in-
dulgentiarum.
6. Danielis Graeneri in natalibus
memoriam Lutheri oratio, qua-

12. Joh. Andr. Jarzii, pro lu-
thero ex accinatione styli re-
prehensio.
13. Pauli Jacobi Eckhardi Vindici-
ciae J. Lutheri et J. Melancthonis
ab infami pericula.
14. Martin. Lutheri aliquot nomi-
na propria germanorum.
15. Nicol. Leptevici oratio histo-
rica de initio, causis et pro-
gressu C. A. et de vita ac
laboribus, J. Mart. Lutheri, po-
stremae aetatis Eliae.
16. Gottlieb Wernsdorffii, Augustanae
confessionis historia.
17. Joh. Balthaf. Bernhold de fi-
dei formulae praecipue A.
C. iustitia et usu.
18. Alb. Georg. Schwartzii de styli
A. Conf.

19. Io. Christ. Guesz filii de Au-
gustana confessione Paltii dot-
Sicii, medici Halensis cura grae-
ce reddita.
20. Io. Wilhelm. Loeperi, de aucto-
ritate A. C.
21. M. Henr. Christ. Crellii de di-
vinae providentiae vestigiis
in scripturae A. Conf. negotio.
22. Erasm. Parthol. Egerland ad
do Regulam summi numeris
circa A. C. providentia.
23. Andr. Westphalii de duabus
Ponderatione pro studio servatae
A. C. etc.
24. Acad. Francos. Comitum re-
culana in A. C.
25. Geshardi Filii, Vindictae A. C.
26. etud. Vindictae Lutheranae.
27. M. Andr. Oru. Caroli de Religio-
ne Lutherana.

28. C. Trib. Kangis, ecclesiam
 Lutheranam non schismaticam
 esse.
29. Leveni Lintrupii Anglia
 plantavit modis Lutheranzans.
30. eiusd. sub Heib. Gottfr. Nassio
 Gallia multis modis Lutherana-
 nizans.
31. Joh. Kalckmanni praea refor-
 mationis Lutheranae tuba de
 perpetuo Christianorum iubi-
 latio. Additus est catalogus
 doctorum et professorum theo-
 logiae in academia Witteber-
 gensi.

F r a n c.

^{XIV.}
ALIQVOT

NOMINA
PROPRIA
GERMANO-
RUM

AD PRISCAM ETYMOLOGIAM
RESTITUTA.

MARTINO LUTHERO THEO-
LOGO.

Centifol. Lutheri, p. 799,

HELMSTADII,
Typis & sumptibus JACOBI MÜLLERI,
Anno MD. C. LXIII.

a4

15 an 87 A 1946 R

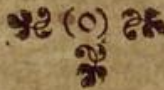

LECTORIBUS

S.

Exemplum dedi vobis ut
plura & meliora faciatis.
Valete.

M. L.

ALIQUOT NOMINA
PROPRIA GERMANORUM AD
PRISCAM ETYMOLOGIAM
RESTITUTA.

NOMINA PROPRIA

*habentia Hlff seu Blff / sunt vere
Germanica, ut :*

*R*odolphus à Latinis corruptum est, sed Germanicè dicitur Rathülff / id est, consilium & auxilium. Salus enim seu Auxilium dicitur Hülff: Rat / consilium.

Lodolphus corruptè Germanicè dicitur Luidhülff seu Leudhülff. *Lude* u *Hollandico* vel *Scud* Suevicâ diphtongo, significat homines in plurali. Est igitur Leudhülff / Græcè Alexander,

Landolphus, pro Landhülff / id est terrarum salus seu regionis auxiliator.

Gangolphus, pro Ganghülff / prosperum auxilium, quod procedat feliciter. Et verso vocabulo, idem dicitur Hülffgang / quod perperam dicitur Wolffgang / quasi lupum procedere dixeris. Venit hoc vitium ex linguâ Belgicâ quæ adhuc hodie vocales ita torquet, *Huolffgangus* / cum Hülffgang / vult dicere, quod aures imperitæ accipiunt, quasi Wolffgang. *Wolff* enim *Lupus* est.

Arnulffus, pro Ehrenhülff / honoris auxilium, qui juvet & promoveat honesta & virtutem. Perpetuò enim Latini, *A*, scribunt & pronunciant, ubi Germani, *E*, seu diphtongum *æ* habent, & adspirationes omittunt.

Gandolffus, videtur esse idem, quod *Gangolffus* vitiato *G* per *D*.

Ulfarus, id est, *Hülffer* seu *Helffer* / *Salvator*, *Auxiliator*, *Alexius*, *Josua*, *Jesus*, *Esdras* & cetera.

Minulfus, absque dubio, *Meum auxilium*, seu *salus mea*. *Wyn* enim *Saxonice*, *meum* significat, inde *Wyn Hülff*.

Aistulphus, est *Hasthülff* / *festinum auxilium*. *Hast* *Saxonice* *festinum*, *acrem*, *ardentem* significat.

Agilulphus, qui est vel *Eilhülff* / id est, *citum*, *velox auxilium*, idem ferè quod *Hasthülff*. *Eil* enim significat *festinationem*, *celeritatem*. Vel quod hodie exstat in usu, *Eitelhülff* / *vitiose Eitelwolff*: quasi diceret, *plenum & merum auxilium*.

Wolhart / *corruptissimum*, pro *Hülffrat*. Est enim *conversum nomen*, *Kathülff* / quem *Rodolphum* vocant, ut *suprà*.

Adolphus valdè *depravatum*, *hät Hülff* dici debet. Sic *Latini regem Longobardorum Athulphum* vocant. Est autem *Hatto* seu *Hatto* idem, quod *Pater*. Unde adhuc hodie in *Hassia*, *pueri appellant Patres suos Hatto*, a *Italico* seu *E* *crasso & diphthongo*. Ita *Hathülff* est *Pater auxilians* seu *salvans*. Et credo *Chattos*, quos nunc *Hessos* vocamus, *prisco vocabulo Hattos*, id est, *patres*, & *Hattiam* *Patriam* appellatam esse. Sic *Episcopus ille Babenbergensis Hatto*. Et alius *Otto*, quod idem est. Nam *Otto* sine dubio per *Latinos* *omissa adspiratione* (sicut alias ferè semper faciunt) pro *Hetto* seu *Hatto*, *depravatum* est. Ergo *Imperatores illi tres Ottones* debent *Hatti* appellari. *Hatto post Hatto regnavit tertius Hatto*. Nec mirum est *linguam ab imperitis depravari*. Nam nos vicissim, *regnante barbarie*, *Latinam linguam egregiè corrupimus*. Eadem *ignorantiâ* credo *corruptum*

ruptum esse, ipsum capitale nomen nationis nostræ, scilicet *Germania*. Verisimile est enim Latinos Historicos falsos esse in litera *H*, & eam pro *G*, inspexisse, vel etiam auditu non satis discrevisse cum fortis adspiratio *H*. propinquè sonet Literæ, *G*. Igitur *Hermaniam* puto nostram Nationem olim dictam, sicut & ille præstantissimus Dux, qui Augusti Legiones cecidit, perperam *Ariminius* ab Italis dicitur, cum sit revera *Herman* / adhuc hodie vulgatissimum nomen. Est autem *Herman* / vir exercitus, seu Dux belli. *Heer* enim exercitus, seu bellum est, unde dicitur *Heersart* / id est, expeditio bellica, inde *Hermani*, *Hermania*, id est, bellicosi, bellicosa. Idem vitium accidit nomini *Segesto*, qui socer fuit *Hermanni*, scilicet pro *Hengst* / corrupta litera *H* in *S*. Nam adhuc durat nomen cujusdam Ducis *Angrinorum*, apud Germanos, *Herzog Hengst zu Engern*. *Hengst* autem significat caballum, vel equum bellicum, ut *Hengst* idem ferè sit, quod eques, vel *Philippus*, puta virum equestrem. Et episcopus *Coloniensis* adhuc hodie se nominat Ducem *Angrinorum*, *Herzog zu Engern* / male *Angrivariorum* scribunt Latini: Et *Anglia* quasi *Angria*, dicitur ab istis *Angris* seu *Engern* / unde *Anglia* adhuc magna ex parte Saxoniam linguam habet. Et alii cogitandum relinquo, num & illud vocabulum *Alemanni*, *Alemannia* sit corruptum, pro *Adelmann* *Adelmannia*, sicut ego suspicor.

OMNIA NOMINA

habentia Brenn vel Bryn sunt
Germanica, ut:

Brenno vel *Bryno* Dux Gallorum contra Romam. Et hodie frequentissimi usus *Brenno* seu verius *Bryn*, Pythagorico, vel *n* Hollandico. Inde *Brun-*

7
 swig seu Brynswig / id est, arx Brenni, ut loquuntur. Idem :
 Brennburg / quod hodie per omnes aulas profertur corruptè,
 Brandenburg. Nam ipsi cives ejus urbis in Marchiâ
 adhuc hodie appellant eam civitatem Brennburg / id est,
 castellum Brenni, non Brandenburg. Est autem Brynn seu
 Brenn (ut antiqua carmina Heroum indicant) Galea, præ-
 fertim cristata seu cornuta. Ergo Brenno est Galeatus. Et
 Brennburg vel Ducis Brenni castellum, vel Brennorum præ-
 sidium seu Galeatorum & armatorum ad tutandam regio-
 nem. Et Scarabeus iste majusculus, Galeatus, rubris cor-
 nibus, & alis testaceis armatus Husbrenner dicitur in no-
 strâ regione.

Hiltebrand pro Helebrand / id est, Gigas & Heros Bren-
 norum, seu caput & Dux eorum. Hodie Heuptman über
 den Reifigen zeug. Helt enim Heroëm, velut Achillem vel
 Hectorem significat.

Luitprand Rex Longobardiæ, pro Lutbrenn, id est ho-
 minum Galea, qui homines armis tutatur. Diximus enim
 Luit / Lyt / seu Suevicè Leute / significare homines, numero
 plurali.

Aisbrand, Rex Longobardorum, pro Husbrenn / id est,
 domus tutor, seu qui armis domum & familiam tuetur.
 Huis seu Hus accentu circumflexo Saxonice domum signifi-
 cat.

Fuchsbrand / id est Fusbrenn / pedester miles, tamen
 Galeatus. Et videtur dici relative ad Heltbrenn / quasi hic
 Eques Galeatus, hodie Heuptman über das Fusbolck / vel
 Weibel: Ille pedes Galeatus sit. Fush enim circumflexe
 pedem significat. Vides ergò Brenn / bellicam & militarem
 vocem esse.

OMNI-

OMNIA NOMINA

In Rich sunt Germanica.

Riderich / Pacificus, Salomon, Irenæus. Cæsar, Viridorix, Epidorix, quod per Longobardos jam Italicum factum est: siquidem & Itali Ric vocant divitem. Est autem Ric seu Rich Suevicè Reich / dives. Sic dicitur flumen piscosum, Fischrich. Terra fertilis; Kornrich; Pecuniosus, Geldrich.

Arrigis Rex Longobardorum, *Chrrich* / hodie satis frequens nomen, id est, dives honoris, qui in magnis honoribus est.

Alaricus Rex Longobardorum, *Ulrich* seu *Ulrich* dicimus, sed veriùs *Allrich* / id est, omnibus abundans, Pantoplusios *παντοπλουσιος*. *Huldrich* est aliud nomen, vel fictum potius de novo.

Attalaricus, Rex &c. pro *Hattalrich* / id est, pater per omnia dives.

Emerich, id est, *Imerrich* / semper dives, nunquam deficiens. *Hinrich* / hunc Julius Cæsar vocat, *Vercingetorix*. Sed scriptorum vitio confusis, transpositis & corruptis literis. Voluit enim Saxonicum illud, *Hertoge Hinric* scribere, id est, *Dux Henricus*. Et postea scriptores mutarunt *H*. in *V*. & transposuerunt *toge*, post, *Hin* & *geto* fecerunt. Sed vox hodie celeberrima satis convincit codicum mendas. Saxonice enim dicitur *Hertoge Hinric*. Suevice *Herzog Heinrich*. *Hertog* seu *Herzog* / est idem, quod dux, ab *Heer* / id est, exercitu & *Zog* seu *Zihen* / id est, ducere seu proficisci in bellum. Significat a. *Hinric* id quod intus seu domi dives, seu familiarum dives, multorum pater & gubernator, velut, si Abraham Hebraicâ æmulatione velis dicere, *Patrem multarum*, scilicet familiarum.

Dietrich

Dietrich Græce Theodorichus dicitur, à Deud seu Dūd/
 ꝫ Pythagorico, vel ꝫ Hollandico: quo nomine dicuntur Ger-
 mani Deum nominasse. Et Historici per T scribunt Teut.
 Verū ipsa pronunciatio adhuc durans, testatur, Dūd/ seu
 Dūd/ esse dicendum, licet & ipse Cæsar semper T scribat,
 ubi D pronunciatum audivit ex ore Germanorum, ut infra
 dicetur. Ab hoc Deud/ dicimur nos Germani Deudisch/ id
 est, Deudici. Sed Saxonica dialecto Dūdisch/ ꝫ Pythagorico,
 seu ꝫ Belgico. Nam in talibus omnibus vocabulis specta-
 da est dialectus Saxonica, quā olim tota Germania est usa.
 Ita Germani à DEO suo nomen sumserunt, quem Deut seu
 Dūd appellavere, quemadmodum posterius eorum se Gottes
 dixerunt à Got/ id est Deo, quem Gut vocant etiam hodie
 illi ipsi Goti, nempe Dani, Suedi &c. Sed tota germania
 Got. Nam Goti fuerunt Germani. Sed quia tam Got/ quā
 Gut/ accentu circumflexo pronunciatur, factum est, ut eos-
 dem & Gatas per diphthongum Historici appellent, Gut
 verò significat, Bonus, Bonum. Et apparet hoc nomen Dūd
 mansisse ex Hebræo, Dōd/ דוד quod significat avunculum
 amicum, amorem. Ita antiqui & primi Patres Germano-
 rum, Deum voluerunt nominare Dōd/ amicum, amorem,
 avunculum, quemadmodum Israelitæ cum Baal, id est he-
 rum, sponsum, seu maritum vocabant. Sed nec ipsum Græ-
 cum θεός longum dissonat à voce Deud seu Dūdisch/ si pro-
 nuncies, Teuds seu Teudsch. Neq; dubium est Deus Lati-
 num, à θεός Græco venire, sive voluerint th per d Raphe-
 sare sive Dageffare. Nam alij T Rapheffant per th, alii per d.
 Ita est magnus symbolismus inter istas literas tenues, aspi-
 ratas & medias. Inde nomen deminutivum Dōdle/ quem
 Itali Torila vocant. Sed Germanis usitatissimum Deusel/ Di-
 sel/ Dōsel/ quia tx mutant Italia in tr, ut Hæstia, Hæstia,
 Hætti, Hæsti, seu Chætti. Non est dubium quin Rex Detzel,
 vulga-

vulgatâ linguâ dictus sit ille, *Tossila*, Nam itali non scribunt *Dezel*, sed *Dottel* seu *Tossila*. Et sicut ille dixit, facetè quidem, sed vere: Itali & Galli aliter scribunt, quàm loquuntur, & aliter loquuntur, quàm sentiunt: Ita hic ore pronunciant *Dösel* / & tamen scribunt *Tossila*: pronunciant *Esel* / & scribunt *Attila*: pronunciant *Atzio*, & scribunt *actio*. Pronunciant *lesere*, *asere*, *disere*, & scribunt *legere*, *agere*, *dicere*. Sed & Franci nostri adhuc hodie vocant *Död* patrinum seu patrem spiritualement, qui puerum è Baptismo suscepit. Hinc est ille *Didrich* seu *Düdrich* / dives in DEO, Divus, Divinus. Et *Theios* Græcè seu *Eusebius*, Pius.

v. c. m. m. i. i. i.
NOMINA IN WICK ET ICH
SUNT GERMANICA,

ut:

VITIGIS Rex longobardorum. Sed rectè *Witich*. Hunc *Cæsar*, *Divitiacum* vocat. *Witte* autem Saxonice est prudentia, inde *Wittich* prudens, peritus, cordatus.

Hedævvigis regina, rectius *Hettowig* / patris refugium. *Wick* enim Saxonibus refugium significat. Inde *Brynswig* / seu *Brunswig* / ut supra Ita *Öswig* / *Coswig* / *Herdswig* / *Lodovicus*, sed male, *Indewick* Saxonice seu *Leutewick* Suevica, id est, populi seu Hominum refugium & solatium. Hunc *Cæsar*, *Lyravicum* appellat, volens Saxonicum imitari, & *A* Italicum pro *E* crasso, & *y* pro *u* Hollandico, usurpavit. Hunc Galli crassissimè nominant, *Clodovæum*, inflata per guttur litera *L*, & *Wick* in *veus* mutato.

OMNIA NOMINA IN WALT
SUNT GERMANICA, UT:

WSwalt / rectius *Hufswalt* / gubernator domus, præfectus, œconomus, qui nunc in aulâ vocatur *Hof-*
B femeis

femeister. *Walt* enim significat potestatem, magistratum vel gubernandi facultatem. Inde vox auspantium aliquid, *Das walt Gott* / Deus gubernet hoc.

Chewalt / syncopatum *Chald*. Sed dicendum *Hegewalt* / qui potestatem vel officium custodiendi & servandi habet. *Hegen* enim significat custodire. Inde nomen *Heger* / quem nunc *Hoyer* vitiose dicunt, id est, servator, custos. *Servatius* Latine: in aula, *Rämmerer* / *Rentmeister*. Sic agrum, pratum, lignetum sepibus circumscriptum vocatur, *Gehegt* / scilicet quod ab usu publico separatum & custoditum est. Et consistorium, tribunal seu sacer circulus (ut *Homerus* loquitur) vocatur *Gehegte Bank* / *Gehegt Gericht* / &c.

Sebald / *Sebaldus* hoc est, *Seewalt* accentu circumflexo in prima, est relative contrarium *Hegwalt*. Ut *Seewalt* sit ille oconomus, qui foras exportat, seminat, plantat, arat, colit terram, rus, hortum & alia. *Hegwald* / qui collecta, demessa, decerpta recipiat, domum vehat, condat ac custodiat. Illum *agricolam* (Græcè *Georgium*) hunc *promum* dixeris.

Wilibald / *Wilibald* / rectius *Wilewalt* / id est, multis præfectus, multa gubernans, quasi supremus vel major gubernator super ceteros. *Wiel* enim, accentu circumflexo, Saxonice multum significat. Aut à *bonitate*, *Wolwalt* / bene gubernans, velut ominis boni gratiâ (ut plurimum solent Germani) sic vocatus.

Tipold / *Theobaldus*. Sed *Ditwalt* (per h Græcum) *Dit* (ut supra) dominum, possessionem significat. *Dietwalt* / præfectus domini, vel *Dendwalt* / *Düdwalt* / Dei potestas, ut supra in *Dietrich*.

Grymoaldus Rex Longobardorum, *Grimwalt* / iræ potestas

testas. Videtur fuisse antiquis nomen iudicariæ potestatis, quæ exerceat iram in facinorosos, sicut nunc est iudex, qui tradit tortori puniendum. Nam quod hodie *Richten/Richter* dicitur, novum esse apparet, cum *Richten* propriè in bonum non in pœnam sonet, velut impedita & perplexa expedire & explicare. Estq; operatio propria intellectus, inde *recht/richtig*/ sicut lineam rectam, viam rectam, contra curvam, perplexam dicimus. *Richten* igitur *rectificare* est. Inde *Berichten* dicimus, hominem docere, informare, instruere, ex errore ducere. *Lieber bericht mich des/ze*. Est igitur *Grymvalt*/ iræ potestas. Et *Itali* in o mutant, sono verborum capti.

Adoaldus Rex Longobardorum ab *Otto*, seu *Hatto*. *Hettwalt*/ patris potestas, vice patris, tutor, patronus. Et hodie causidicis in usu reliquum est, *Anwalt*/ patronus, quod an corrupte *n* pro *tt* scriptum & lectum sit, ut *Anwalt* pro *Hattwalt* nunc dicant, non satis scio.

Rodoaldus, Rex Longobardorum. Hoc vel à *Kat* (sicut supra *Rodolphus*) *Katwalt*/ consilii potestas, consulendi potestas, Consul, vel à *Ketten*/ id est, salvare, liberare. *Kotwalt*/ redemptor, liberator, creptor, sicut alius Rex *Rotharis* dicitur, qui absque dubio est *Ketter*/ id est, liberator, salvator.

Garibaldus *Berwalt*/ *Garwalt*/ hodie, *Volmacht*.

OMNIA NOMINA

In *Bin* sunt Germanica.

Victorin/ *Volgwin*/ Victor populorum, *Nicolaus*, *Nicodemus*.

Baldwin *Balduvvinus*, cito vincens, *Esaiæ* 8. cito prædare.

B 3

Albinus,

*Aluinus, Alguinus, Alcuuvinus, Alboinus, Aluwinn/Alge-
win/omnia vincens, Rex Longobardorum.*

*Andoinus, si Italico more n pro l. scriptum est, idem quod
Alboinus est. Illi enim scribunt, Bononia, cum dicunt Bolo-
gna. Alioqui erit Handwin/id est, victrix manus, & in-
victa bello dextera.*

*Goswin videtur esse Huswin/victor domorum, vitia-
ta H per G ut frequentissimè fit. Sed melius, Josquin/quod
nomen insignis Musicus in Belgico celebre fecit. Est au-
tem Jostquin deminutivum, à Jost seu Justo. Sic enim illi
loquuntur blandiendo pueris, Justin/id est justulus, justu-
lus. Nam quod Jost quidam dicunt, est crassities supe-
rioris Germaniæ, qui etiam Sanct Jost vocant idolum &
figmentum illud Anglicanum.*

OMNIA NOMINA

In Old sunt Germanica.

A*rnoldus, Germanice, Ernhold/honestus, amans ho-
nestatis & virtutis. Sic hodie Cæsaris caduceator vo-
catur Herhold/id est, Ernhold/qui virtutem & ho-
nestarem quærat & seruet.*

*Leupold/hoc proprie dici debet, Liebhold/nomine com-
posito, sicut Rathülff/x. Quasi dicas Lieb und Hold/ama-
bilis & dilectus, Erasmus, Amandus. Lieb enim est Amatus
vel Amabilis. Huld est gratia, qua diligo. Inde dicitur Hol-
derBule/id est, chara sponsa vel amica. Er ist mir nicht hold/
id est, non diligit me.*

*Diepolt. Hunc alii faciunt Theobaldum, alii Hippolytum.
Sed Theobaldus nihil valet, in ullâ linguâ. Estq; certo fig-
mentum. Si Hippolytus est, potest H. in D. mutatum esse,
& tum non est Germanicum, sed Græcum, qualia valde
multa*

multa sunt in Germania. Ego puto idem esse, quod Liebhold/
& Labdacismo aliquo vitiatum nomen: quia omnes qui la-
borant Labdacismo, pronunciant in syllabæ initio d. & pe-
ne n quoq; , cùm tamen l in fine syllabæ rectè pronunciant,
sicut accidit & in litera r. aut syllabam abr. incipere non
possint, & tamen bene possunt finale r. dicere.

OMNIA NOMINA

In Man/Mund/ sunt Germanica.

Merman / de quo supra, quem Itali *Ariminium* corru-
ptè dicunt, scilicet, dux exercitus, vel bellator.
Hartman / vir fortis, Andreas. Hart enim durum,
fortem, invictū significat passive, qui non cedit, sed perdu-
rat. Est autem Man *componibile* nomē, tam frequens in Ger-
manicâ linguâ, quàm est ullū in Græca & Latina. Sic dicunt:
Hausman/ Eheman/ Dorffman/ Schwerdman. Et ferè quo-
ties verbale nomē deest, componitur Man cum verbo, ut:

Segeman (quem *Sigumundum* dicunt longe corrupissimè)
quasi dicas victor, seu vir vincens, Victorinus. Sieg
enim victoria est. Siegen vincere significat.

Bohemundus, Bogeman / id est, audax, Audentius, qui rem
fortiter audet aggredi. Nam vitium scriptorum in Bohe
certum est, cum Boge audierint.

Raymundus eisdem vitiis dicitur, pro Rngeman seu Rüge-
man/ id est, quietus, tranquillus, vir quietis. Hebraice *Noah*:
sicut Numa Pompilius, Salomon, sine bellis, &c.

OMNIA NOMINA

In Werd sunt germanica.

Webrecht certum est, Adelwerd compositione appositiva,
quasi Edel und werd / pretiosum & charum, sicut
gemmas

gemmas vocamus Edelstein/ id est, pretiosos lapides. *Werd*/ est charum & pretiosum. Et videtur ista geminata ejusdem significationis, compositio emphasim habere. *Albrecht*/ *Alprecht*/ vitia sunt.

Hildebertus, *Heltwer*/ id est, Heros charus & pretiosus seu rarus, vel *Hold und Werd*. *Holdwverdu* *Holdselig* hodie.

Digobertus *Tugewerd*. *Tügen* est in pretio esse, valere aliquid, utilem esse, inde *Tugend*/ virtus, valor, factum honestum. Sic dicitur: *Er thut mir alle Tugend und Ehre*/ ist est, exhibuit mihi omnem virtutem & officium.

Fulbertus, hic est, *Wolwert*. *Volwverdu*, eadem Emphaticâ compositione, digne dignus, chare charus.

Aripertus, Rex Longobardorum, id est, *Ehrewerd*/ honoratus, & charus, honore dignus, Honorius.

Liebenwerd/ id est, *Lieb und Werd*/ sicut *Liebold*/ *Kathülff*/ *Hatthülff*/ compositione Germanicâ. *Werd*/ id est, charum. Inde civitatum nomina *Dunawerd* & *Werda*. Et in foeminino *Wolwert*. *Walprecht*/ *Walpurg* vitiosissime, *Eucharia*, gratiosa, venus, venusta.

Gunibertus, nomen depravatum, sed optimi ominis. Est enim *Rünenerd*/ id est, audax seu fortis & simul charus qui foris sit fortis, & domi charus; & qui bello & pace floreat. Et componitur *Rün* circumflexo, & *u* Belgico, & *Werd*/ fortis & charus.

Humbertus, id est *Unwerd*/ non charus. Extat familia nobilis hoc nomine, & videtur humilitatis virtute hoc nomen esse quæsitum, quasi diceret: Noli curare sublimia, præstat humili loco contentum esse, quàm Tragicâ gloriâ charum fieri velle. Et forte idem est *Kunibertus* mutatis invicem *K*, *G*, *H*, Belgico more.

Sigisbertus hoc est, *Siegwert*/ id est victor esto & charus simul. Nam victoria insolentes facit, sed clementia facit *Sigwverdu*. Syme

Symprecht/ Symphorianus. Ah quàm prolixis & liberis depravationib⁹! cùm idē sit, quod *Siegebert/m* pro gposito.

Lampertus, id est *Lange und Werd* / quod est, diu charus, quia beneficia citò oblivioni traduntur, & rarus, vel nullus potiàs invenitur *LangeVVerdus*, seu diu gratus.

Robertus Ruprecht utrumque vitiosè, sed *Ratwerd* dici debet, ut qui *Radt und Werd* sit, qui consilio valeat, & charus sit. Sicut *Zugewert* factò valet & charus est, quia rarò chari manent boni consilarii id est, verè *Ratvverdi*.

OMNIA NOMINA

In Rat sunt Germanica.

RAT per test æquivocum. *Primo* singularis tantùm numeri significat consilium: non enim pluraliter dicitur *die Räte* / consilia. Inde *Rathus* / *Rathern* / *Senatores*, *Senaculum*. *Secundo* significat ipsos consiliarios, inde pluraliter *die Räte* / à *Italico* seu æ diphthongato. *Tertio*, successum, fortunam additâ syllabâ *ge*. Hinc *Geraten* / *Ungeraten* / *Wolgeraten*. Sed claret, hoc esse derivativum à *Rat* Est & nomen *Rad* per *d*. plurale *Räder* / id est, rota, rotæ, sed hoc nihil ad propositum. Sic igitur dicitur.

Gebhart / rectiùs *Gebrat* / è puro, qui potens est dare consilium, dator consilii.

Volrat / *Wolrat* / bene consulens, bona consilia habens, *Eubulus*. Qui autem volet, potest dicere, *Wolrat* / id est, *Wolgerat* / fortunatus, felix, prosper, sed non placet.

Conrat / *Runrat* / accentu acuto in priore syllaba & u Belgico. Valens consilio, sciens consilium, prudens, prudent. us. Hic per syncopen dicitur: *Rurt* / *Rung* / *Rünglin* / *Rungel* / in quibus indicat litera u esse dicendum *Runrat* / per u non per o. *Runnen* est scire, seu scientiâ valere,

Burckar-

Burckardus, *Burgrat* / consul arcis, civitatis. Civitates enim *Burg* dictæ sunt; Et cives, *Burgenses*, & adhuc hodie *Bürger*.

Eberhard / rectius *OberRaht* / supremus consul, proconsul.

Ricardus, *Ricardus*, *Reichrät* / *Ricrat* / vel à divitiis, quasi dives consilii: vel verius *Refrat* / consul inter Gigantes, nobiles, Heroës. *Reffe* enim significat proceros, magnos, Heroicos, fortes viros, Gigantes. Hunc hodie videntur appellare *Kriegsraht*.

Oldradus, hoc per se patet, esse *Altrat* / seu Saxonice *Oltrrat* / Senior, senator vel *Senatus*, & dicitur fortè, contra juveniles Senatores, qui imperitiâ & stultitiâ suâ evertunt *Respubl.* Alioquin hodie dicuntur *Altrat* / *Newrat* / qui per annuas vices succedunt in magistratu.

Eckhardus, *Eckart* / sed meâ imaginatione *Hegerat* / ab *Hegen* / ut suprâ, servans, custodiens prudenter & consultè. Et ille *Odoacer*, ab Italis dictus, est *Hettheger*. Quia *Ost* seu *Od* ut diximus, est *Hatto*, *Hetto*. Sic *Hettheger* est pater custodiens, servans, tuens. Hinc *Est* / *Wolffs Est* / rectius *Hege* / *Hegio*: *Hülffshege* / custodia salutis, salus custodia. Vel si à fortunâ *Rat* dici voles, erit *Hege Rat* / servans partâ, quia *Rat* & *Unrat* Germanicè dicitur, quando res bene & male curantur, quasi per hoc bene vel male rei familiari consulatur. Sed prior Etymologia melior est.

Marquardus, crasse nimis, pro *Margrat* seu *Mardrat* / consul provinciæ. *Mard* significat limites: ergo certæ regioni limitibus suis deputatæ hic *Margratus* præest.

NOMINA IN HÆC

sunt Germanica.

S Art significat Robur, *Fest* / *Starck*.

Volckrat

Volkrat robur, columen, sustentator populi, Demosthenes.

Leenhart robur Leoninum, viriliter agens & impavide. Sic dictus est *LEO* Dux Hinricus Brunsvvicensis, &c.

Vernhart / robur Urli.

Ehrhart / robur honoris, seu honestum robur, qui viriliter honesta tuetur.

Degenhart / robur virtutis, scilicet, qui constans & firmus est in virtute, nec flectitur, nec corrumpitur. **Degen** enim est à *Dügen* / valere, validum esse, ut Saxonice dicitur: *He dede my alle Ehre unde Dügent* / id est, omni genere virtutis & officiorum me affecit. Inde enim *Dugent* y *Græco* (*tugent* alias) virtutes. Et est illud *κατηκον*, quod Cicero officium vocat Latine.

Reihart / fortè **Rugenhart** / pacis robur, vel **Regenhart**.

Gotthart / robur DEI, Gabriel. Nisi hoc velis ab *Art* ducere, quod est ingenium seu natura. Ut **Gotthart** / sit **Gutttart** / bono ingenio, **Guter Natur** / **Fromb** / **Agathus**, **Agatha**. Sicut & **Reinart** possit dici, puro & pudico ingenio, catharus, catharina. **Hort** substantive dicitur ab *hart* adjectivo, firmitas. Sic Deum appellamus, *unser Hort* / ubi Hebraei *Petram* eam vocant. Inde **Horrig** / bonæ & firmæ valetudinis, sanus, vegetus.

RELIQVA QVÆDAM.

T*ortila* supra dictum est, esse *Dösel* sive *Dehel* / à voce *Död* / per diphthongum, *æ*. Sic enim Franci dicunt, *Mein Död*. *Död* autem vel *Deud* est nomen DEI, ut supra. Ergo *Tortila* est *Dödlä* / *Dösel* / quasi parvus DEUS, vel *Deuncul*, *Gottlin* / mutata *st* in duplex *ß* vel *z*: seu Hebraicum *Thau*. Debeat enim esse *Göttlin* / seu *minores*

C

Dij

Dij sub Deo vero. Historici hunc vocant *Taxillo* vel *Thasillo*, satis crasso gutture. Idem factum est nomini *Attila*, quod *Hettila* seu *Höttle* potius dici debet, & per *Thao* fit *Högle*/*Högel*. Est enim deminutivum ab *Hatto* vel *Hetto* & *Hota*, qui amisâ adspiratione *Otto* / & hinc *öttle* dicuntur, satis in usu adhuc hodie. Unde & urbs regia in Hungaria, *Buda* seu *Oben* / germanice dicitur *Heshelsburg* arx *Attilæ* seu *Hettila*, quia *Hettila*, Rex Hunnorum ibi regnavit. Est autem *Hattela*, paterculus, parvus pater, germanice *Peterlin*.

Carolus seu *Karolus*, haut dubie est illud Saxonicum *Kerle* / per æ diphthongum, quam illi semper faciunt A Italicum. Est autem *Kerle* / vir proceræ staturæ, & grandis corporis, qualem fuisse Carolum primum scribant.

Alphonsus, *Alfonsus*, valde prope est, si non ipsum est, *Helfuns* / adjutorium nostrum. Quia Itali (ut dixi) adspirationes omittunt, & *A ex E* faciunt.

Ariovistus (sic *Cæsar*) alii pejus *Ariovistus* per *V*, est *Æhrvenbest* / & est per syncopen, *Chrñst*. *Æhrvenbest* autem hodie est titulus Nobilitatis, præsertim equitum auratorum, quod sint honestatis tenaces, & esse debeât. Id enim sonat ea vox.

Marobodus, sic Latini: sed Germani *Mehrerbod* / per syncopen *Mehrbod* / circumflexo accentu, licet crassilingues Germaniæ superioris depravent, in *Bogt*. Est autem *Mehr* major, unde adhuc sanctum Jacobum Majorem appellant. *S. Jacob den Mehrern*. Et *Moraviam* nos *Mehren* dicimus hodie, fortitam scilicet hoc nomen ab ipso *Marobodo*, id est, *Mehrer Bod*. *Bod* verò venit à *Bodin* / quod est *fovere*, *alere*, *nutrire*; sicut parentes alunt liberos, & animalia suos fœtus. Igitur *Marobodus* est, *der Mehrerbod* / id est, *alumnus major*, *superior eminentior*, reliquis *vodis inferioribus* præest. Sic enim principes debent *Bodi* / *Hetti*,
Dedi,

Dodi, Hetilin, Dorzlin, alumni, patres, pastores, Dii populorum esse. Hinc & alia regio dicitur *Bodland* / nunc corrupte *Boittand* seu *Bogtland*. Quia ea fuerit fortè provincia per unum *Vodum* administranda. Ex *at* & nomen proprium *Bodo*, quod est ipsum *Bot* / fotor, pastor, alumnus, *Bote* non rectè dicitur, quia hoc significat nuncium.

Marschaleus, nullum nomen foediùs est corruptum per Italos, vel Scriptorculos. Est enim etiam id, quod *Mehrer* / seu major, & *Stalherr* / qui est magister equitum, ab equitatibus gubernandis. Et dicendum ac scribendum fuit, *Mehrstalherr* / id est, major, superior, summus magister equitum, qui est hodie titulus Ducis Electoris Saxoniae. Ac si non fuisset vox ea corrupta, non esset opus nunc addere *Archi*, *Ermarshalek* : sed *Mehrstalherr* dedisset id, quod *Erh* vel *archi*, cum, significet summum magistrum equitum.

Lotharius, Caesar hunc *Lutherium* seu *Lutherum* vocat. Est *Luther* frequens adhuc hodie nomen in Germaania, praesertim in Saxoniam. Significat autem herum, seu dominatorem hominum. Eùde enim (ut dixi) Saxonice homines significat, *Heer* herum seu dominum. Sed Caesar, ut supra dixi, *D* in *T*. solet mutare, fortè propter sequentes aspirationes, vel alias causas. Quare & hinc est *u* Hollandicum seu *y* Pythagoricum. Deinde *th* est *d*, tenue & molle. Denique Saxones usque in hanc diem vocant *Lotharium*, optimum illum Imperatorem *Keyser Lydher* seu *Ludher*. Quòd si Suevus audiret pronunciarì, faceret *Lidher* ex ipso. Nam ipsi ex *y* graeco libenter faciunt *i* Latinum. Caesar autem volens per adspiratam reddere proprie *Ludherum*, occasio fuit, ut postea *Lotharium* facerent crassilingues. Et Lodie faciunt *Lutter* / *Loiter* / & similia. Hinc *Lotharingia*
Ludhe=

Ludheringen / id est, Lutheri mansio, à nepote Caroli Magni, ab Historicis *Lothario* dicto. Nunc dicunt *Lottringen* crassissimè.

Amalafvitta, *Himelsbitte*. Sapientia cœlestis, à *Bitte* seu *Witte*; & cœlo, quasi divinitus erudita, *Urania*, *Diana*, *Theodidacta*. Vel si ab albedine cœli ducas, erit *Serena*. Nam *Witte* est etiam albedo, candor.

Rosemunda, *Rosemund* / os roseum; hoc non habet dubium.

Theudelina, *Dudelina*, à *Deud* / *Dud* / *Död* / scilicet parvula dea, sicut *Totilla* seu *Dödle* / parvus Deus, ut supra in *Dietrich* dictum est. Igitur deminutivum *Theudelina*, *Dudlin* / seu *Dydelina*, *Detzelina*, *Dirzeline* est eusebiola, piuscula, divula, divinula.

Frastrada: uxor Caroli Magni. Est *Besstrat* / optimum consilium, *Aristobula* Græcè.

Francus, *Franciscus*; Liber, *Liberius*, *Eleutheros*, per syncopen seu synalœphen, à *Fry* & *Anck* / quasi *Fryanck*: *Fry* / Saxonice, *Frei*: diphthongo Suevicâ, est Liber adjective. *Ancke* est adolescens, juvenis, nomen hodie gentile multis familiis, & *Enckel* / *Enckle* diminutive dicitur adhuc juvenis arator, seu aratrum gubernans, ut appareat Francos fuisse pubem seu juventutem, quæ se fortè servili bello per seditionem in libertatem asseruit. *Die freien Knaben* / *freien Gesellen* / *die freien Bawren*.

Franciscus græcâ imitatione deminutivum est, *Frenckel* / *Frencklin* / *Frenckle* / *Frenckle* germanicè *Das Freibühlin* / *Freiknählin*: & Galli adhuc *Francum arbitrium*, *freien Willen* / *Liberum arbitrium* dicunt.

F I N I S.

Gilb

33833

1280-

Sammelband. 33 Schriften zur Reformationgeschichte, darunter 10 die „Confessio Augustana“ betreffend. Altdorf, Frankfurt/O., Greifswald, Halle, Helmstedt, Jena, Jüterbog, Kopenhagen, Leipzig, Stargardt, Stettin, Wittenberg, zwischen 1592 u. 1731, 4to. Zus. ca. 1450 Ss. Mit einigen Holzschn. u. Druckermarken. HLdr. d. 18. Jh. (bestoß., Rück. läd.). 1280,—

Sehr interessanter Sammelband, meist Akademieschriften, zur Geschichte der Reformation, besonders zum „Augsburger Bekenntnis“, dessen 200jähriges Jubiläum eine große Anzahl von Würdigungen und Untersuchungen hervorgerufen hat. Zu den Autoren zählen A. C. Bauer, St. Besecenius, C. A. Bürger, Dan. Cramer, H. Ch. Crellius, P. Dolscius, G. Dünnebier, P. J. Eckhard, C. T. Rango, L. Rhodomanus, Nic. Selnecker u. v. a. Eine größere Zahl der Schriften sind sowohl Schottenloher als auch sogar Hammer (Melanchthonforschung) entgangen. — Bei 2 Schriften fehlt je 1 Blatt, teils gebräunt, einige alte Eintrag. — Genauere Angaben auf Wunsch möglich.

STMGRI

Lederriemen, Eichen, neu
Überapparat angebracht

4/187/10

